

спася от това скитничество по селата на
дрновския и Свищовския окръг.
Сега ми се искаше да препиша много сти-
хотворения, от които да си изберете каквито
искате, но не можах повече от пет, защото, все
да нямам работа такава, каквато Вий, вяр-
но, имате — пак не мога да седна и само
едно мое или чуждо желание да удовлетвори-
моята пет стихотворения изпрашам уж като по-
и подходящи на списанието Ви, а главно за
предстоящите сезони. По хубаво ще стане, ако
е някой ми пишете още едно писмиче, в което
да ми опрете, за коя възраст е предназна-
чено Вашето списание та тогава чак ще Ви
изпратя още: Аз: получих списанието заедно
с писмото Ви. Хубава външност. Четох го, но
се не можах да си определя за от каква възраст
да лежи то се пише. Всичко е направено да
поучи в нещо един сега начинаещ да чете
жични книги, а пък ми се вижда високо из-
азано. — Та ми е нужно да се определи
възрастта, та аз ще зная какво тогава да Ви
изпратя.

Ще Ви моля още да ми се извести, кои
изпратените стихотворения ще бъдат по-
естени, за да изпратя непоместените другале.
Печатйте ги по две по три — аз имам мно-
о и ще Ви изпращам. Та аслж и с малко
стихове са излезли двете книжки. Нека бж-
дат повече и песните, ако е възможно.

Ще чакам отговор.

С искрен поздрав: П. Церковски.

Батак, Свищовско 1897 г. 5. II.

П. П. Вашето стихосложение не ми е по-
близко още в ръцете. Аз отдавна дира това
ръководство, за което четох преди време и
добри думи. Ако го има в софийските кни-
карници, кажете цената му, за да изпратя па-
ри и се снабдя с него.

Същи.

Пак отговорих на г. Церковски — от 18 I.

И двата отговора са напечатани в юби-
лейния сборник за прослава на поета. (Со-
фия, държавно издание, 1921, стр. 192-193).

След III кн. на сп. „Цвят“ аз, поради ня-

какви неприятни разпрасии, го напуснах, та

и всяка преписка с г. Церковски престана.

След това се измина дълго време.

Един ден, обаче, удаде ми се случай, та

отидох в Бяла-Черква. В края на 1903 г.

Ив. Петков, председател на тамкашното чи-

талище „Труд“, основано още преди осво-

бождението от сжелянина им Бача-Кира

(Петров) — ми писа: бих ли се сжгласил да

напиша биографията на този последния —

с какви условия. Аз приех ласкавата за мен

покана, препоръчана от Бжлг. Книжов. Д-во

тук. През великденската училищна ваканция

на следната година, аз споходих Бяла-Черква

да прибера суровото за биографията градиво,

с което разполагаше читалището, да разпи-

там всички на Бача-Кира сродници, прияте-

ли и сжеляни, оцеляли от епическата борба

в Дряновския манастир през май 1876 г. да

изуча местния бит — и всичко, което е вли-

яло по-малко или повече, преко или косве-

но върху живота на казания легендарен ен-

тусиаст, борец за бжлгарска просвета и сво-

бода, учител и стихотворец, който херойски

умира на бесилка в Тжрново в казаните раз-

мирни години.

Един ден привечер неколцина читалищ-

ни членове и аз бяхме се сжзрели в учи-

лището. При нас дойде момжъ среден ръст,

черноок, с приятна физиономия, скромен,

тих, в земята гледа. При запознаването ни

председателят г. Петков добави:

— Г-н Бакалов се казва и Церковски....

Той пише и стихотворения....

Спогледахме се изново с Бакалова още

по-внимателно, па и двамата приятели изне-

надани, сжщо и другарите ни, когато им о-

бяснихме работата — отдавнашното, ако и

неочено, познаване.

Първия въпрос, който зададох г. Пет-

кову след това бе: защо тогаз не са пока-

нали г. Бакалова да напише биографията на

Бача-Кира: той е щял много добре да из-

върши това. Защо им е трябвал чужди човек.

Г-н Петков възрази, че в Бяла-Черква по

предаването на Бача Кира има две противо-

речиви мнения. Читалищните членове искат

да напише биографията лице сжвсем чуждо,

далеч от всякакви симпатии и антипатии

към кого и да било. Нека това лице гриж-

ливо изучи делото и сжвместно каже истината.

Сетне с г. Бакалова се разхождахме ня-

колко пжти до Росица (приток на Янтра)

и до лозето му на близкия х.т.м. Разгово-

ржт се върхте до историята на селото и

старините наоколо и главно до литература-

та и до пробудата на работното селско на-

селение, още не засегнато от язвите, които

вече толкоз разяждат градската интелигенция.

Г-н Бакалов беше откровен и приятен сж-

беседник.

Две думи и за Бяла-черква. В турско

време бжлгарите я наричали Горни-турчета.

Тя е разположена асрел живописна равни-

на. Изгледжт ѝ е идиличен: чисти бели кж-

щици, зеленина, светлина, ясносиний небе

ХУДОЖНИКА МРЖКВИЧКА

Мржквичка цели 40 години работи за издигане бжлгарското икуство като учител и професор в Рисувалното училище. Неговите ценни високохудожествени произведения из бжлгарския жи- вот имат всесветска известност.

Чуждици в езика на Вазова

Вазов живо се интересуваше от
развоая на бжлгарския език и се рад-
ваше на всякой негов успех Той се
радваше на неговото разхубавяване,
обогатяването му с нови думи, с нови
езикови обрати. Неотдавна, в залеза
на своя живот, той, сжс свойствената
нему откровенност, писа:

„Аз винаги следя с удоволствие
напреджка на нашия поетичен език.

„Той се изглажда, префинява, обо-

гатява“.

В своята полувековна книжовна
дейност Вазов е допринесжл много за

попжлване сжровищницата на бжл-

гарския език. Едва ли има някой, кой-

то би отказал тая истина. Напротив,

една от задачите на нашите филолози

ще бжде изследванието на неговия

език. Защото произведението на Ва-

зова сами по себе си сжставят цяла

книжнина, характеризират цяла епоха.

С право, мисля, може да се говори

за история на Вазовия език. От ези-

ково гледище, обаче, неговите тру-

дове са твърде малко проучени. Едва

миналата година професор Младенв

тури начало сжс статията си „Кжм

оценката на Вазовата дейност от ези-

ковно-историческо гледище“ в юби-

лейния сборник „Иван Вазов — живот

и творчество“.

Вазовия език е чист бжлгарски

език. Това обстоятелство, именно, го

приближава до народа. Той изхожда

от началото — пиши на бжлгарски

език. Вазов е пуритан в езика, но

не от ония пуритани, които не тжр-

пят чужди думи и гледат как и как

да ги отстранят от езика. Той заменя

чуждиците с хубави народни думи,

които счита, че заслужават да влезат

в речника на нашия книжовен език.

Той изважда думи бисери из старо-

бжлгарския език — думи, които не

смята, че са „мухлясали“ от вековете,

както, за сжжаление, мислят някои

млади писатели. Но изобщо взето,

той не обича да кове думи. Кжм чуж-

диците — особно руските, народния

поет джржи златната среда: укорява

ония, които прекаляват в употребата

на чужди думи, когато има наши ху-

бави, изразителни, но джржи за ония

от тях, които тжй или инжк са влезли

в езика ни и са добили вече „право

на гражданство“.

Знайно е, че Вазов не е можал да

получи системно образование и рано

е трябало да напусне училището. При

все това той, още много млад, се

ползува от руската и френската книж-

нина. Чуждите автори, без сжмнение,

са оказали влияние върху творчест-

вото на младежа, който току-що

стжпва в поетическото поприще, но

на неговия, език те твърде малко

влияят.

Употребата на чужди думи винаги

показва влияние на други езици.

не могат да се похвалят. Те спокойно
оставят да се шири чуждо влияние в
техните творби. Подобно нещо се за-

белязва и у наши стари книжовници.

За такива неправилности, под чуж-

до влияние, в езика на Вазова едва

може да става дума. Той джржи много

за стилната страна на своите творе-

ния и не допуска чуждо влияние,

защото притежава едно отлично

качество: усет за бжлгарски език.

Френския език е влиял на Вазова.

Той употребява френски думи често.

Но в тяхната употреба не личи, че

той е имал намерение да насажда

френски елементи в книжовния ни

език. Те му служат само за изразно

средство. Той ги употребява в случаи,

когато иска да даде по-голяма жи-

вост на речта си, да подчертае това,

което излага. Само тжй може да се

обясни употребата на френски думи,

особно, като се има пред вид, че

срещу тия френски думи имаме пре-

красни наши.

В разказа си „Цончовата мжст“

Вазов така предава душевните стра-

дания на идиота от изневерата на

„Крива Ненка“:

„Всичките му нравствени факул-

тети оживяха сега: паметта, разсж-

джджт, самолюбие в един мжс се

изостриха и проявиха до най-виша

степен, за да направят болките сто-

кратно по-чувствителни и неодолими“.

Употребата на „факултети“ може

да се обясни само тжй: Вазов е искал

да опише по-силно душевното сжс-

тояние на „гламавия Цонча“. Иначе

нямало е нужда той да си служи с

тая чужда дума, и то в горния смисл.

В „Една сцена“, Вазов, описвайки

една от многото семейни трагедии,

между другото казва: „Вероятно и

тях (зрителите на „Една сцена“, б.

ав.) затрудняваше енигматя, сж-

щият страшен въпрос, по-страшен от

всичките Демоклеви мечове, които

висят над главата, и на варварските

и на цивилизованите общества“.

И малко по-долу: „И кой знай де е

секретжт на тая страшна дисхар-

мония между двете половини на

човешкия род?“ С е в сжщия разказ

Вазов говори за „мрачна, като нощ

енигма“, а в „Епитропа“ — за „ония

сублимни герои в турско време,

който се наричаха общински учители“.

Кое е накарало Вазова да си по-

служи на два пжти едно след друго

с „енигма“, па дори сжс „секрет“,

„дисхармония“, „сублимни“? Аз мисля,

че той е вмжкнал тия чуждици с

единствената цел да даде живост и

по-дълбок смисл на разказа. Може

би, нашите думи му са се виждали

по-бледни!

В „Искров и Райна“ Вазов казва:

„Райна сжвсем биде забравена: тя не

италиянски. В италиански „fortuna“ има
две значения: сждба, щастие, а така
сжщо и буря. В повечето славянски
езици „fortuna“ е запазила второто си
значение, а само в полски, а от там
и в малоруски пжрвото. В горния слу-
чай Вазов си служи с пжрвото зна-
чение на фортуна.

Говорейки за чуждите елементи в
Вазовия език, не мога да не се спра
и на едно изразно средство, което
често се среща в неговите творби.
То се основава на сжщия принцип,
за който споменах по-горе. Така, опи-
свайки външността на учителката Рай-
на Матева, Вазов казва, че тя имала
чудесно лице, с „профил на една Ха-
рита“. Ето едно сравнение, което го-
вори много повече, отколкото едно
дълго описание на Райнината хубост.
„С профил на една Харита“, пише ав-
тора, за да яви, че Райна има хубост
на богиня. Една само дума, която за-
меня половин страница тегостно опи-
сание, една дума, която дава толкова
живост и сила на разказа.

В „Една сцена“ Вазов нарича чу-
ковецката селянка „Мадам Бовари“,
„бжлгарската госпожа Каренина“. На-
ричайки нашата героиня „Мадам Бо-
вари“, автора неволно ни кара да си
въскресим образа на Емма, да срав-
ним двете героини и накрай да тжр-
сим основната авторова мисжл или
тжнка ирония, — всякой според схва-
щанията си.

Изразното средство, за което ста-
ва дума, не е нещо ново, то ни е за-
вещано още от античната литература.

Вазов вмжква чужди думи в езика

си сжзнателно и преднамерено; обаче,

тия думи му служат само за изразно

средство без да се стреми да ги на-

сажда в езика ни. Р. Чолаков

Трилби

Миналата неделя в Свободния театър
се представи като бенефис на г-жа Стой-
чева „Трилби“, драма в пет действия от
известния руски актьор Григорий Ге.

Действието на руската пиеса става в
Париж и от действащите лица ни едно не
е от Франция. Англичани, англичанки и виен-
чани. Художници и музиканти. Всички до
един влюбени в прелестната и по тело и по
душа натурщица Трилби.

Пиесата сама по себе не е нещо особе-
но, но външно сюжета добре е драмати-
зиран от опитния сценичен артист Ге. Ис-
тина, пжрвото действие минава доста бавно
но другите четири са доста оживени, дори
са интересни, макар и студени. И тжкмо
за това още по-високо трябва да се оценят
усилията на артистите, които можаха до
края да приковат вниманието на публиката.
Сжщо и постановката бе разкошна и ста-
рателна. Мжчително бе положението на
страстно влюбения в Трилби млад худож-
ник Били, комуто автора на пиесата не е
дал нищо интересно. И все пак г. Керанов
можа да изкара с успех неблагоприятната си
роля. Така сжщо и г. М. Македонски в ро-
лята на другия художник Тафи. Македон-
ски често дори сжсредоточаваха вниманието
на публиката върху себе си. А г. Стой-
чев в ролята на третия художник Санди бе
неизчерпаем. Лекоост, свобода, естественост
и главното — чудно хубав хумор, какжвто
едва е подозирал сам автора на пиесата.
Петжр Стойчев е тжй интересен в своята
игра, щото човек често има желание по-
скоро да се мине всичко друго, за да се
яви пак той на сцената.

Сава Огнянов в ролята на музиканта
Свенгали показа от много страни своята
дълбока културност, проникание в сжщи-
ната на човека, когото имаше да представя.
Автора е вложил в устата на своя Свенгали
едри думи, големи фрази и в гжрдите му
една с нищо нехарактеризирана душа. Сава
Огнянов, разбира се, не прибави нищо от
себе си, но даде смисл на думите, сжджр-
жание на жестовите и истински трагизм на
фигурата. Особено в последните действия
тоя трагизм бе пожжрителен.

Най-мжчна, най-неуловима бе ролята на
госпожа Стойчева — Трилби.

Автора на пиесата я туря центжр на
действието, но само външно, само логиче-
ски, дава и нежност, сжрдечност, телесна
и душевна грация, но само с думи. Често
пжти човек трябва да се страхува за арти-
стката. Тя трябва да се величае там, гдето
авторжт е бил хладен, да е интересна там,
гдето авторжт е почти банален. Госпожа
Стойчева с своя темперамент наистина можа
да одухотвори тия мжртви полета. С пог-
леда си, сжс спокойна грация, сжс сигурност
та си на сцената тя вджбочи своята роля.